

Το Απολυτίκιο της Αγίας Παρασκευής – Αλίευση βαθύτερων νοημάτων

Ο ενοριακός Ιερός Ναός του Μουτουλλά είναι αφιερωμένος στην Οσιομάρτυρα Αγία Παρασκευή. Εκεί εκκλησιαζόμουν τακτικά από μικρό παιδί μέχρι τα δεκαοχτώ μου, σε όλες σχεδόν τις ιερές ακολουθίες και μυστήρια που λάμβαναν χώρα στην Εκκλησία. Έχω ακούσει το Απολυτίκιο¹ της Αγίας Παρασκευής μερικές χιλιάδες φορές και παρόλο που προσπάθησα, δεν κατάφερα να το μάθω ποτέ. Ενώ γνωρίζω απ' έξω τα Απολυτικά όλων, σχεδόν, των Δεσποτικών και Θεομητορικών Εορτών, όπως και γνωστών Αγίων, δεν γνωρίζω αυτό της Πολιούχου Αγίας του χωριού μου. Για το γεγονός αυτό νιώθω μια ενοχή, αλλά και

απογοήτευση και, πια, μian υποχρέωση. Ενοχή, γιατί δεν προσπάθησα όσο έπρεπε και απογοήτευση γιατί κανένας Θεολόγος ή Ιεροκήρυκας ή Δεσπότης (και τέτοιες ομιλίες άκουσα με προσοχή αρκετές δεκάδες φορές), δε μας ανέλυσε ποτέ το Απολυτίκιο. Σχεδόν πάντα τα κηρύγματα αυτά περιστρέφονταν γύρω από τη ζωή, τα θαύματα και το μαρτύριο της Αγίας. Η υποχρέωση που αισθάνομαι είναι να προσπαθήσω να αποδώσω όσο μπορώ τα βαθύτερα νοήματα που περιέχονται σ' αυτό το υπέροχο τροπάριο, με τη φώτιση της Αγίας και χωρίς να

Το Απολυτίκιο της Αγίας Παρασκευής²:

*Τὴν σπουδὴν σου τῇ κλήσει κατάλληλον
ἐργασαμένη φερώνυμε,
τὴν ὁμώνυμόν σου πίστιν
εἰς κατοικίαν κεκλήρωσαι,
Παρασκευὴ ἀθληφόρε·
ὄθεν προχέεις ἰάματα
καὶ πρεσβεύεις ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν*

προσεταιρίζομαι τον τίτλο του γνώστη, του ειδικού επί του αντικειμένου, ή του θεολόγου.

Από την πρώτη ανάγνωση, γίνεται αντιληπτό ότι πρόκειται για ένα πολύ δύσκολο και δυσνόητο κείμενο, από τα δυσκολότερα, από τα Απολυτικά της Εκκλησίας μας.

Αυτό οφείλεται στο ότι η Αγία Παρασκευή έζησε κατά το πρώτο ήμισυ του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα. Ο υμνογράφος μάς είναι άγνωστος, ωστόσο διαπιστώνουμε ότι πρέπει να ήταν πολύ μορφωμένος, κάτοχος της κλασικής και χριστιανικής γραμματείας και μάλιστα βαθύς γνώστης της Καινής Διαθήκης.

¹ Το απολυτίκιο είναι ένα τροπάριο, ποίημα - ύμνος της εκκλησίας μας, που μπορεί να αναφέρεται, να εξιστορεί ή να δίνει πληροφορίες για τον Άγιο και την εορτή της ημέρας. Είναι μικρά κομμάτια με σαφή όμως νοήματα και το κυριότερο με πολύ ωραίο μουσικό άκουσμα. Το απολυτίκιο ονομάστηκε έτσι, γιατί ξεκινάει να ψάλλεται κατά την απόλυση του εσπερινού και μετά την φράση του πρεσβύτερου Συμεών, που επαναλαμβάνει ο ιερέας: "Νυν απολλύεις τον δούλον σου, Δέσποτα..". Λόγω της σπουδαιότητάς του απολυτικό ψάλλεται σε τόνο χαρούμενο και ύφος πανηγυρικό, καθώς οι ψάλτες προσπαθούν να του δώσουν την λαμπρότητα που αρμόζει.

² Για όσους θέλουν να ακούσουν το Απολυτικό μελωδικά, μπορούν στο σύνδεσμο: <https://soundcloud.com/byzantine-music/07-26-1> - Ψάλλει ο άρχοντας πρωτοψάλτης Νικόδημος Καπαρνός.

Η ερμηνευτική όμως δυσκολία του κειμένου δεν είναι μόνο συντακτική, αλλά κυρίως νοηματική. Η επί λέξει ερμηνεία δεν ενδείκνυται, γιατί πάλι θα δημιουργήσει προβλήματα κατανόησης. Ως εκ τούτου, η ταπεινή προσέγγιση του αριστουργηματικού αυτού ύμνου θα είναι περιφραστική, με την προσπάθειά μου να επικεντρώνεται στα βαθιά του νοήματα, όσο εκλαϊκευμένα γίνεται, ώστε να γίνει ωφέλιμη προς «οικοδομήν» των πιστών.

Για την καλύτερη λοιπόν κατανόηση του κειμένου, θα το χωρίσουμε σε τρία μέρη. Το πρώτο θα αποτελέσουν οι δυο πρώτοι στίχοι, το δεύτερο οι τρεις επόμενοι και το τρίτο οι δυο τελευταίοι. Ο διαχωρισμός αυτός δεν είναι αυθαίρετος, γιατί ο συγγραφέας σε κάθε μέρος αναφέρεται σε διαφορετικά νοήματα. Αρχικά εγκωμιάζει τη χριστιανική ζωή της Αγίας, μετά παρουσιάζει τις δωρεές της Θείας Χάριτος που κέρδισε και, τελευταία, παρουσιάζει τον τρόπο σύνδεσής της με τους πιστούς.

1. Πρώτο Μέρος: «**Τὴν σπουδὴν σου τῇ κλήσει κατάλληλον ἐργασαμένη φερώνυμε**». Προεξέχουσα

θέση κατέχει το επίθετο «φερώνυμε» και μάλιστα στην κλητική, υποδηλώνοντας προσφώνηση προς την Αγία. Φερώνυμος είναι αυτός που φέρει το όνομα κάποιου άλλου προσώπου, πράγματος ή γεγονότος. Με την επιλογή της λέξης αυτής επιχειρείται να αποδοθεί το βαθύτερο νόημα του ονόματος «Παρασκευή». Ο συγγραφέας προσπαθεί να αιτιολογήσει ότι η Αγία δεν είναι μόνο κατ' όνομα, αλλά και στην πράξη Παρασκευή. Η λέξη ετυμολογείται από το ρήμα παρασκευάζω³ και υποδηλώνει την εσωτερική πνευματική προετοιμασία της ίδιας, όσο και των πιστών, ώστε να καταστήσει τον εαυτό της κάτοχο των αναγκαίων αρετών, κυρίως της πίστης, που θα οδηγήσουν στην κατάκτηση της Ουράνιας Βασιλείας. Εδώ παρουσιάζεται μια ιδανική αντιστοιχία μεταξύ σημαίνοντος και σημαινόμενου, όταν σημαίνον είναι το Παρασκευή και σημαινόμενο η προετοιμασία, η προπαρασκευή, η ετοιμασία για κάτι υψηλό.

Η φράση «**τῇ κλήσει**», και μάλιστα στην κλητική, αναφέρεται στο κάλεσμα του Θεού προς όλους γενικά τους ανθρώπους για σωτηρία, την οποία αρκετοί μελετητές θεωρούν «προσφορά». Φυσικά η ανταπόκριση του καθενός εξαρτάται από την ελεύθερη βούλησή του. Η Αγία απεδέχθη πάραυτα την θεϊκή κλήση και έτσι κατατάχθηκε εις τη χορεία των «κλητών και εκλεκτών»⁴.

Με τη φράση «**Τὴν σπουδὴν σου ἐργασαμένη**», τονίζεται ο ζήλος της Αγίας. Όπως ο Χριστός «ειργάσατο σωτηρίαν εν μέσω της γης», δια του μαρτυρικού θανάτου Του την Μεγάλη Παρασκευή, έτσι και η Αγία «ειργάσατο σπουδὴν», δηλαδή η δραστηριοποίησή της έγινε με αφοσίωση, προθυμία και ζήλο, ώστε να φανεί αντάξια της Θεϊκής κλήσης για σωτηρία.

Με τη μετοχή «**ἐργασαμένη**» ο συγγραφέας φωτογραφίζει τη σκληρή εργασία της Αγίας, το έργο της, τον αγώνα της υπό συνθήκες διωγμού και ανυπέβλητες δυσκολίες, ακόμα και να παραμείνει χριστιανή. Όμως η δράση της καθίσταται ιεραποστολική, προσφέροντάς την με ταπεινοφροσύνη, πραότητα και μακροθυμία «ειργάσατο δικαιοσύνην» γιατί «ο Θεός θα αποδώσει εκάστω κατά τα έργα αυτού», δηλαδή «την κληρονομίαν της ητοιμασμένης Βασιλείας των Ουρανών».

Η λέξη «**σπουδή**» είναι παράγωγο του ρήματος σπουδάω⁵. Η λέξη αυτή τονίζει την επιμέλεια και το ζήλο της να σπουδάσει τα ιερά κείμενα, να δωρίσει τα υπάρχοντά της, να μαθητεύσει στην ασκητική ζωή, να διαφυλάξει την αγνότητα σώματος και ψυχής και, τέλος, να ομολογήσει ανοικτά την ακλόνητη χριστιανική της πίστη, ώστε να οδηγηθεί στο μαρτυρικό θάνατο. Η σπουδή και η επιμέλεια της Αγίας

³ παρασκευάζω: (παράγω, φτιάχνω, ετοιμάζω, προλειαίνω το έδαφος, ανοίγω το δρόμο, χιζώ, καθιστώ κάποιον ικανό να αποκτήσει μια ιδιότητα, ασκούμει κλπ).

⁴ κλητοί και εκλεκτοί: (Προφήτες, Μαθητές του Χριστού, ο Απόστολος Παύλος κ.α.).

⁵ σπουδάω: (σπεύδω, επείγομαι, βιάζομαι, ασχολούμαι με βιασύνη ή προθυμία, ασχολούμαι σοβαρά., φροντίζω με επιμέλεια, αφοσιώνομαι, ασχολούμαι, δίνω προσοχή, φροντίζω, ενδιαφέρομαι, ενεργώ προς το συμφέρον άλλων, είμαι σοβαρός, λέγω, κάνω ή παίρνω τα πάντα στα σοβαρά, επιδιώκω με ζήλο, ετοιμάζομαι με φροντίδα, εξετάζομαι σοβαρά, με παίρνουν στα σοβαρά, μου συμπεριφέρονται με σεβασμό).

πληροί τις Θεϊκές εντολές, η δε ανιδιοτελής της αγάπη, την οδηγεί μέχρι του σημείου να μην πτοηθεί. Να θεραπεύσει ακόμα και το διώκτη της, μετά τα βασανιστήρια που είχε υποβάλει. Το είδος της πνευματικής ζωής κάθε ανθρώπου δεν προκαθορίζεται κατά τη γέννηση. Αυτό είναι ελεύθερη επιλογή του καθενός. Η Αγία Παρασκευή διέθετε και τη βούληση και τη θέληση να ακολουθήσει με όλες της τις δυνάμεις το Χριστό. Στα ίδια πλαίσια, τοποθετείται και η λέξη «κατάλληλος»⁶, με την έννοια των ικανοτήτων, των προσόντων και των δυνατοτήτων της Αγίας να φτάσει στη θέωση.

2. Δεύτερο Μέρος: «τὴν ὁμῶνυμόν σου πίστιν εἰς κατοικίαν κεκλήρωσαι, Παρασκευὴ ἀθληφόρε».

Κυρίαρχη θέση στο μέρος αυτό κατέχει το ρήμα «κεκλήρωσαι», που αποτελεί την άμεση ανταπόδοση της ευλαβούς ζωής και της προσφοράς της στην αληθινή χριστιανική πίστη, όπως και τη σπουδή και προθυμία που επέδειξε η Αγία Παρασκευή. Δηλώνει δηλαδή τη δωρεά – κληρονομία που έλαβε από τον Κύριο. Το ρήμα κληρούμαι⁷ φανερώνει ότι κληρονόμησε ως νόμιμη κληρονόμος την ομώνυμων πίστη ως μόνιμη κατοικία.

Τι να σημαίνει όμως «τὴν ὁμῶνυμόν σου πίστιν». Ο Υμνογράφος στην παρούσα περίπτωση δίνει στη λέξη «ομώνυμος» την ερμηνεία των λέξεων που έχουν την ίδια σημασία. Οι δυο λοιπόν λέξεις «πίστις» και «παρασκευή» θεωρούνται ομώνυμες. Την ανάλυση της σημασίας της λέξης «παρασκευή» την καταγράψαμε πιο πάνω, με κύριο χαρακτηριστικό της μια σειρά από ρήματα και εκφράσεις που δηλώνουν δράση, ενέργεια και επίπονη εργασία. Επομένως, το συνώνυμό του, δηλαδή η λέξη «πίστις» απαιτεί οπωσδήποτε δράση. Η Χριστιανική πίστη δεν είναι στατική έννοια ή μια απλή ιδεολογία, αλλά δυναμική. Η ομολογία⁸ πίστεως προς τον Χριστό, χωρίς έργα, δεν αρκεί. Ακριβώς αυτό ήταν το ιδεώδες της ζωής της Αγίας. Δεν ήταν μόνο στα λόγια αλλά και στα έργα πιστή.

Ατενίζοντας ο Υμνογράφος το όλο έργο και το βίο της αγίας, με θριαμβευτικό τρόπο αναφωνεί «Παρασκευὴ ἀθληφόρε». Επιτέλεσε δηλαδή πραγματικό άθλο⁹. Πράγματι η Αγία πήρε την πρώτη θέση, κατέστη δηλαδή νικήτρια υπό πολύ αντίξοες συνθήκες, γι' αυτό κατάκτησε το έπαθλο, «τον αμάραντο της δόξης στέφανο» (Απ. Πέτρος), υπακούοντας στην εντολή του Χριστού: «γίνου πιστός ἀχρι θανάτου, και δώσω σοι τον της δόξης στέφανον».

3. Τρίτο Μέρος: «ὄθεν προχέεις ἰάματα καὶ πρεσβεύεις ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν». Το μέρος αυτό, αρχίζει με το επίρρημα «ὄθεν»¹⁰, με την έννοια «εξ ου» και «ως εκ τούτου», τα οποία είναι δηλωτικά της Θείας Χάριτος που της έχει δωρίσει ο Κύριος, όπως και με την έννοια του «ἀπ' όπου», υπονοώντας την προέλευση, δηλαδή την Ουράνια Βασιλεία.

Ο Υμνογράφος χρησιμοποιεί το ρήμα «προχέεις»¹¹ σκόπιμα, για να τονίσει την ελεύθερη ροή της χάριτος και του ελέους της Αγίας πλουσιοπάροχα και αδιάκριτα σε όλους, όπως το ποτάμι ρέει αβίαστα προς τις εκβολές του, παρέχοντας το ζωογόνο νερό του σ' αυτούς που το έχουν απόλυτη ανάγκη. Έτσι και η Αγία Παρασκευή, προχέει κάθε είδους «ιάματα» στον κόσμο, θεραπεύοντας ασθένειες τόσο σώματος, όσο και ψυχής.

⁶ κατάλληλος: (έχει τα απαραίτητα προσόντα, ικανότητες οι ιδιότητες για κάποιο σκοπό, αρμόδιος, έχει τα χαρακτηριστικά ή την ποιότητα, ταιριαστός, ενδεδειγμένος, άξιος, βέλτιστος, ιδανικός, ικανός, λυσιτελής, πρόσφορος, ωφέλιμος).

⁷ κληρούμαι: (αποκτώ κληρονομία, ανάθεση εργασίας από κληροδότημα, γίνομαι κάτοχος μεριδίου, έρχεται στην κατοχή μου, αποκτώ μια περιουσία ως νόμος δικαιούχος).

⁸ ομολογία πίστεως: (Ιερός Χρυσόστομος: «η ομολογία μόνον πιστεύειν, αλλά και τα έργα αποδείκνυσθαι άξια». – Ιακ. 2,14 «αγωνίζου τον καλόν αγώνα της πίστεως· επιλαβού της αιωνίου ζωής, εις ην εκλήθης και ομολογήσας την καλήν ομολογίαν ενώπιον πολλών». – Ιακ.2,26 «η πίστις χωρίς των έργων, νεκρά εστί»).

⁹ άθλος: (πολύ σπουδαίο ή δύσκολο κατόρθωμα, δημιούργημα).

¹⁰ ὄθεν: (εξ ου, ως εκ τούτου, απ' όπου, όπου, ώστε, γι' αυτό το λόγο, επειδή, για το λόγο ότι, επομένως).

¹¹ προχέω: (εκβάλλω προς τα εμπρός, αφήνω να χυθεί προς τα εμπρός, ελεύθερη ροή).

Το ρήμα «πρεσβεύεις»¹² και μάλιστα στην οριστική, όχι στην προστακτική, δηλώνει την ακράδαντη βεβαιότητα του υμνογράφου για την παρρησία και τη δύναμη της πίστης της Αγίας, να διαπραγματεύεται ως πρεσβευτής και απεσταλμένη μας, λόγω της προσφοράς Της. Ακόμα να προσεύχεται και να παρακαλεί το Θεό να βοηθήσει τον καθένα μας στον καθημερινό του αγώνα και τη σωτηρία των ψυχών μας , όπως και το απολυτικό καταλήγει: «πρεσβεύεις υπέρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

Με τις πιο πάνω σκέψεις θέλω να τονίσω ότι κοντά στο Θεό έχουμε όλοι μας τον αξιότερο πρεσβευτή, την Οσιομάρτυρα, τη Μεγαλομάρτυρα, τη Φερώνυμο, την Αθληφόρο, την Αγία Παρασκευή. Με την ευχή, η προσπάθειά μας να πλησιάσουμε τον τρόπο ζωής της να είναι συνεχής και αδιάλειπτη, ας είμαστε βέβαιοι ότι θα κατακτήσουμε ίαση σώματος και ψυχής.

Η Αγία Παρασκευή ας είναι η βοήθειά μας.

¹² (Είσαι μεγαλύτερος, είσαι απεσταλμένος, διαπραγματεύεσαι ως εκπρόσωπος).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Η Χώρα του Αχωρήτου.
2. Βικιπαίδεια
3. <https://choratouaxoritou.gr/?p=48596>
4. https://greek_greek.en-academic.com/22584/%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CF%85%CF%84%CE%AF%CE%BA%CE%B9%CE%BF
5. SoundCloud.
6. Πεμπτουσία – Αρχιμανδρίτης Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ Θεολογίας.
7. <https://www.greekaffair.news/>
8. Romfea.gr - Μητροπολίτης Μάνης κ. Χρυσόστομος Γ'.

Ανδρέας Γεωργιάδης

Ιούλιος 2022